

De Vlaamse werkzaamheidsgraad herbekeken

Op het vlak van de algemene werkzaamheidsgraad (20-64 jaar) is het Vlaams Gewest in Europees perspectief een middenmoter. Het verhaal wordt positiever als we de werkzaamheidsgraad berekenen na uitsluiting van personen die nog studeren: onze regio schuift dan enkele plaatsen op in de Europese ranking. De verklaring is dat Europese regio's onderling sterk verschillen in het aandeel jongeren dat studeert en in de mate waarin studenten ook betaalde arbeid verrichten. In Vlaanderen is de combinatie van hogere studies met betaalde arbeid relatief weinig ingeburgerd. Dit lage aandeel is vanuit beleidsoogpunt niet problematisch, maar speelt Vlaanderen wel parten bij een internationale vergelijking op basis van de klassieke werkzaamheidsgraad (inclusief studerende). In deze Werk.Focus gaan we daarom dieper in op de werkzaamheid exclusief studenten, een variant die de (ongewenste) impact van nationale verschillen in onderwijscultuur op de werkzaamheidsgraad uitzuivert.

Een werkzaamheidsgraad geeft het aandeel werkenden in een bepaald deel van de bevolking weer. De variant die in beleidskringen, het publieke debat en de media de meeste aandacht krijgt, is de globale werkzaamheidsgraad, een indicator voor de volledige arbeidsmarkt die uitdrukt welk percentage van de personen op arbeidsleeftijd ook effectief aan het werk is. In Vlaanderen hanteren we voor deze indicator de leeftijdsafbakening 20 tot en met 64 jaar. Op basis van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) bedroeg de globale werkzaamheidsgraad in 2018 74,6%. Van de 3,817 miljoen personen tussen 20 en 64 jaar wonend in het Vlaams Gewest (noemer) waren er 2,849 miljoen (teller) aan het werk.

Bij de vergelijking van regio's op basis van deze globale werkzaamheidsgraad zijn er enkele kanttekeningen te formuleren. Kort samengevat straft deze berekening regio's af met een hoog aandeel jongeren die studeren en gelijktijdig geen betaalde arbeid verrichten. In deze Werk.Focus stellen we daarom voor om naast de globale werkzaamheidsgraad ook de werkzaamheidsgraad exclusief studenten in rekening te brengen. Alvorens de voordelen die deze laatste indicator biedt in detail te bespreken, staan we eerst stil bij de berekeningswijze en bij de

evoluties in de werkzaamheid inclusief en exclusief studenten, zowel in België als in Europa.

Voor de berekening van de werkzaamheidsgraad exclusief studenten sluiten we in de noemer de studenten tussen 20 en 64 jaar uit en in de teller de werkende studenten tussen 20 en 64 jaar. Beschouwen we als student: al wie aangaf tijdens de referentiemaand (van de EAK-bevraging) student of leerling in het regulier onderwijs te zijn geweest, met inbegrip van studenten in leercontract en sociale promotie en studenten in schoolvakantie. Omdat we de werkzaamheidsgraden berekenen voor personen vanaf 20 jaar, gaat het in deze oefening (bijna) uitsluitend om studenten in het hoger onderwijs. Om te bepalen welke studenten werken, passen we dezelfde EAK-definitie toe die we voor alle werkzaamheidsgraden hanteren: werkend is wie tijdens de referentieweek minstens één uur betaalde arbeid heeft verricht.

In 2018 bedroeg de werkzaamheidsgraad exclusief studenten in het Vlaams Gewest 77,9%. Van de 3,554 miljoen niet-studenten tussen 20 en 64 jaar wonend in het Vlaams Gewest (noemer) waren er 2,770 miljoen aan het werk (teller). De werkzaamheidsgraad exclusief studenten (77,9%) ligt daarmee 3,3 procentpunten hoger dan de

Tabel 1. Werkzaamheidsgraden 20-64 jaar: globaal (inclusief) en exclusief studenten (België en de gewesten, 2006-2018)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Vlaams Gewest													
Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar	70,6%	71,9%	72,3%	71,5%	72,1%	71,8%	71,5%	71,9%	71,9%	71,9%	72,0%	73,0%	74,6%
Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar, excl. studenten	73,0%	74,3%	74,8%	74,3%	75,0%	74,8%	74,7%	75,0%	75,3%	75,1%	75,5%	76,5%	77,9%
Vershil (in procentpunten)	2,4	2,4	2,6	2,9	2,9	3,0	3,2	3,1	3,4	3,2	3,4	3,5	3,3
Waals Gewest													
Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar	61,6%	62,6%	62,8%	61,7%	62,2%	62,2%	62,5%	62,3%	61,8%	61,5%	62,6%	63,2%	63,7%
Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar, excl. studenten	64,2%	65,2%	65,6%	64,4%	65,1%	65,3%	65,6%	65,8%	65,3%	65,3%	66,5%	67,3%	67,8%
Vershil (in procentpunten)	2,6	2,6	2,8	2,7	3,0	3,1	3,1	3,5	3,5	3,7	3,9	4,2	4,1
Brussels H. Gewest													
Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar	57,9%	59,4%	60,2%	59,5%	59,2%	58,2%	58,2%	56,8%	58,7%	58,7%	59,8%	60,8%	61,4%
Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar, excl. studenten	61,2%	62,9%	63,8%	63,9%	63,5%	62,1%	62,2%	60,8%	62,7%	63,3%	64,1%	64,9%	65,8%
Vershil (in procentpunten)	3,4	3,5	3,6	4,4	4,3	3,9	4,0	4,0	4,0	4,6	4,3	4,2	4,3
België													
Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar	66,5%	67,7%	68,0%	67,1%	67,6%	67,3%	67,2%	67,2%	67,3%	67,2%	67,7%	68,5%	69,7%
Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar, excl. studenten	69,1%	70,3%	70,8%	70,1%	70,7%	70,5%	70,5%	70,6%	70,8%	70,7%	71,4%	72,4%	73,4%
Vershil (in procentpunten)	2,6	2,6	2,8	3,0	3,1	3,2	3,3	3,4	3,5	3,6	3,7	3,8	3,7

Noot: Tijdreeksbreuk tussen 2016 en 2017

Bron: Statbel - EAK, Eurostat - LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

globale werkzaamheid (74,6%). In de variant zonder studenten laten we een relatief weinig werkzame groep buiten beschouwing, wat een hogere werkzaamheidsgraad oplevert. Van de 262 700 studenten tussen 20 en 64 jaar waren er 78 700 of 29,9% aan het werk. Afhankelijk van het moment van de bevraging kan het gaan om betaald werk tijdens het academiejaar (bv. weekendwerk of avondwerk), maar ook om een (voltijdse) job tijdens de zomermaanden of andere vakantieperiodes.

De Vlaamse Regering formuleerde in 2011 de doelstelling om de werkzaamheidsgraad in het Vlaams Gewest (20-64 jaar) tegen 2020 op te krikken tot (minstens) 76%. In 2018 was Vlaanderen volgens de globale werkzaamheidsgraad nog 1,4 procentpunten van dit doel verwijderd. De werkzaamheidsgraad exclusief studenten overschreed de 76%-grens al in 2017 (76,5%).

In tabel 1 bekijken we de evolutie van de globale werkzaamheidsgraad en de variant exclusief studenten tussen 2006 en 2018. Voor Vlaanderen stellen we vast dat het verschil tussen beide indicatoren toeneemt. De kloof vergrootte tussen 2006 en 2018 met 0,9 procentpunt, van 2,4 naar 3,3 punten.

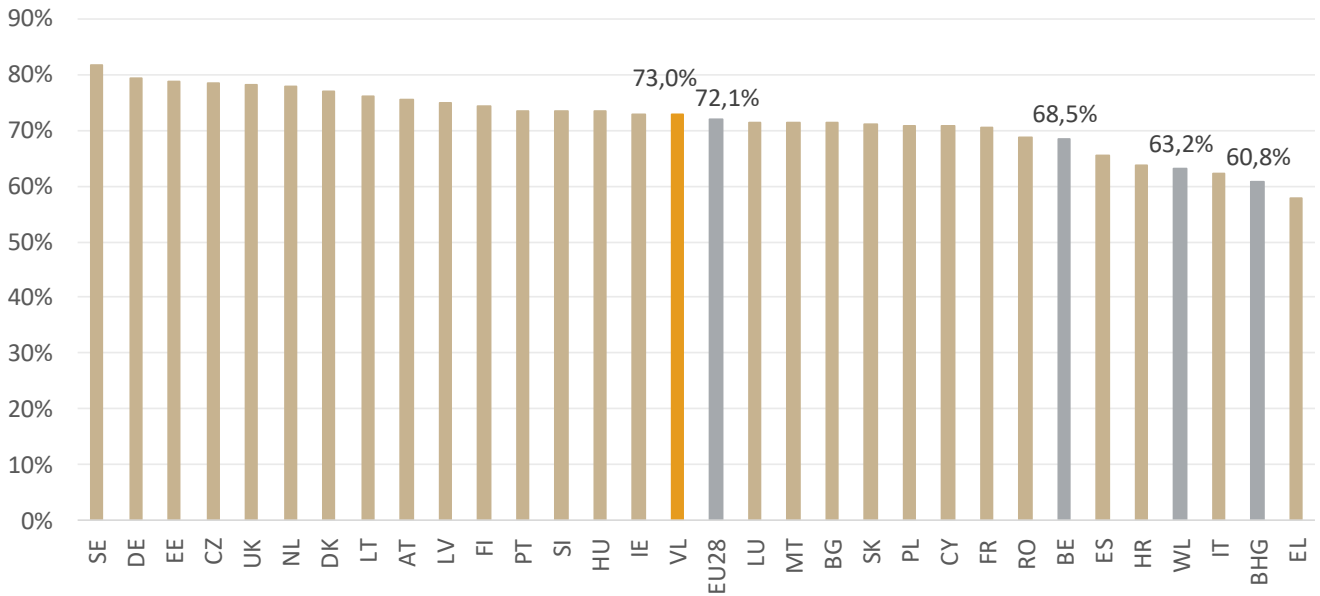
De verklaring voor dit toenemende verschil ligt in de toename van het aandeel studenten in de bevolkingsgroep tussen 20 en 64 jaar, van 5,1% in 2006 naar 6,9% in 2018. Deze stijging wordt niet demografisch aangedreven: het aandeel van 20- tot 24-jarigen in de bevolking van 20 tot 64 jaar bleef nagenoeg stabiel (9,8% in 2006, 9,7% in

2018). Achter de groei van het aandeel studenten gaan onderwijsgebonden trends schuil, zoals het groeiende aandeel jongeren dat hoger onderwijs volgt (het aandeel studenten in de leeftijdsklasse van 20 tot 24 jaar steeg van 35,4% in 2006 naar 48,3% in 2018) en de toenemende studieduur (OECD, 2016).

Het aandeel studenten steeg aanzienlijk, maar ook hun werkzaamheid nam toe, zij het in geringere mate: 29,9% in 2018, tegenover 26,1% in 2006. In 2018 waren er dus, relatief ten opzichte van 2006, veel meer studenten en hadden ze ook iets vaker een job. Omdat de eerste trend procentueel meer uitgesproken is, leidt de uitsluiting van (werkende) studenten bij de berekening van de werkzaamheidsgraad exclusief studenten in 2018 tot een grotere discrepantie met de globale werkzaamheidsgraad dan in 2006.

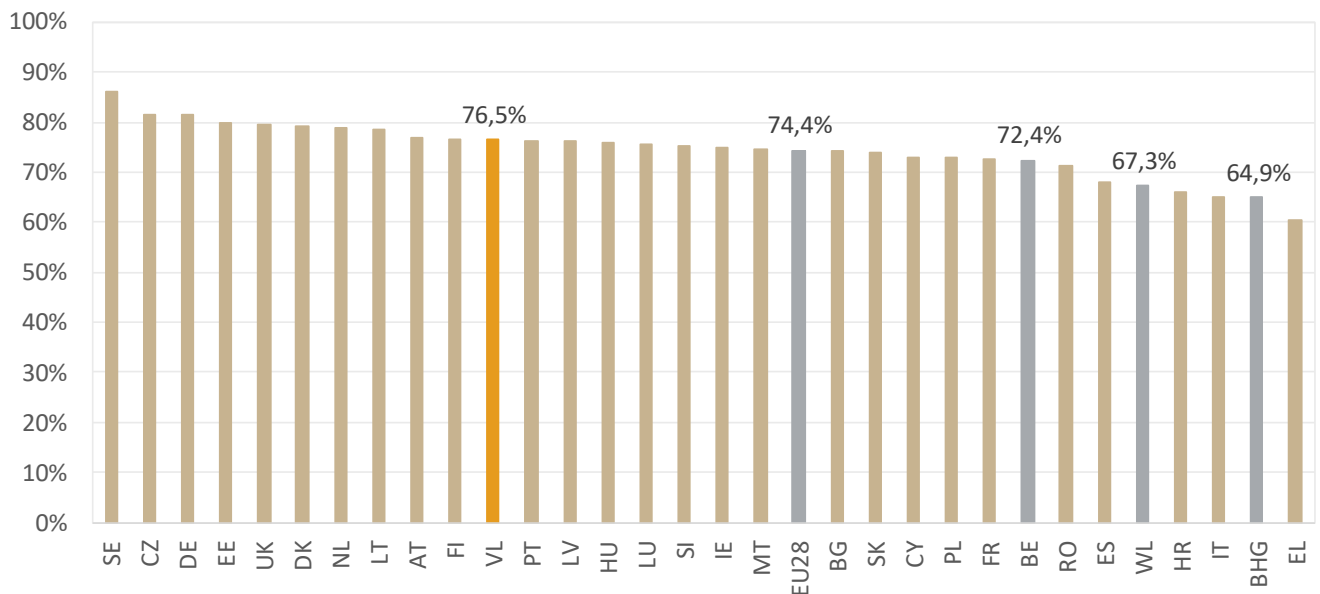
Het verschil tussen de werkzaamheidsgraad exclusief en inclusief studenten is in de twee andere gewesten - en dus ook in België - groter dan in het Vlaams Gewest. Voor het Brussels Gewest ligt de verklaring vooral in het hogere aandeel studenten (9,4% in 2018, versus 6,9% in Vlaanderen). De grotere kloof in het Waals Gewest is hoofdzakelijk terug te voeren op de veel lagere studentenwerkzaamheid (17,1% in 2018, versus 29,9% in Vlaanderen). De exclusie wijzigt de rangorde tussen de drie gewesten niet: ook zonder studenten lag de Vlaamse werkzaamheid in 2018 (77,9%) een flink stuk boven de Waalse (67,8%) en de Brusselse (65,8%).

Figuur 1. Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar (EU-28, 2017)



Bron: Statbel - EAK, Eurostat - LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

Figuur 2. Werkzaamheidsgraad 20-64 jaar exclusief studenten (EU-28, 2017)



Bron: Statbel - EAK, Eurostat - LFS (Bewerking Steunpunt Werk)

Vlaanderen in Europees perspectief

In figuur 1 en 2 bekijken we de Belgische gewesten in Europees perspectief. Omdat de Europese werkzaamheidsgraden van 2018 nog niet gepubliceerd zijn, maken we de vergelijking voor het jaar 2017. We stellen vast dat het Vlaams Gewest in figuur 2 (werkzaamheidsgraad exclusief studenten) een hogere positie inneemt dan in figuur 1 (globale werkzaamheidsgraad). Na uitsluiting van studenten vergroot de voorsprong van Vlaanderen op de EU-28 van 0,9 naar 2,1 procentpunten. Ondanks flinke sprongen

in werkzaamheid na de exclusie van studenten, blijven het Waals en Brussels Gewest in de staart van het Europees peloton hangen. Afgetekend koploper qua werkzaamheidsgraad exclusief studenten is Zweden (86,2%).

De Europese lidstaten laten in de beschouwde leeftijdsklasse (20-64 jaar) een grote variatie zien in het aandeel studenten en inzake studentenwerkzaamheid. Het aandeel studenten ligt het laagst in Oost-Europa (bv. 4,0% in Roemenië en 5,4% in Polen) en het hoogst in Noord-Europa (bv. 13,5% in Finland en 12,6% in Denemarken).

De studentenwerkzaamheid fluctueert van 6,7% in Roemenië tot 71,2% in Nederland. Beide parameters correleren sterk en in positieve zin: een hoog (laag) aandeel studenten gaat in bijna alle Europese landen samen met een hoog (laag) aandeel werkende studenten.

Nederland scoort op beide aandelen in de top vijf. Het contrast tussen Nederland en het Vlaams Gewest is dan ook opmerkelijk. In Nederland studeert 12,6% van de 20- tot 64-jarigen, ruim meer dan in Vlaanderen (7,0%). Zeven van de tien Nederlandse studenten combineert de studies met betaalde arbeid (71,2%), terwijl dit in Vlaanderen in 2017 maar een kwart was (25,5%). De hoge studentenwerkzaamheid verklaart ook waarom in Nederland de werkzaamheidsgraad exclusief studenten (79,0%) maar één procentpunt uitstijgt boven de globale graad (78,0%). Er zijn in Nederland relatief veel studenten, maar hun arbeidsdeelname ontloopt die van de niet-studenten slechts weinig.

Werkzaamheidsgraad exclusief studenten: een nuttige aanvulling

De werkzaamheidsgraad van studenten lag in 2017 in Vlaanderen relatief laag: 25,5%, tegenover 42,8% in de EU-28 en nog hogere waarden in buurlanden als Duitsland (55,9%) en Nederland (71,2%). In bepaalde Europese landen is het gangbaar dat studenten hogere studies en betaald werk combineren. Studenten (co)financieren hun studie door (deeltijds) te werken, of krijgen tijdens hun eerste reguliere job de kans om hun studies af te werken. In Vlaanderen blijft het dominante model de (kot)student van wie de studies worden gefinancierd door de ouders, eventueel aangevuld met vakantiewerk in de zomermaanden.

De lage studentenwerkzaamheid in Vlaanderen zorgt in zekere zin voor een vertekend beeld wanneer we onze regio benchmarken in termen van globale werkzaamheid. Het Vlaams Gewest presteert in de Europese rangschikking beter als we abstractie maken van de markante verschillen tussen EU-lidstaten in hoe studies hoger onderwijs individueel worden gefinancierd en in de nationale perceptie van studies en betaald werk als sequentiële of parallelle trajecten.

Een tweede kanttekening is dat de globale werkzaamheidsgraad een regio in zekere zin 'afstraft' voor elke jongere die studeert en niet gelijktijdig ook betaalde arbeid verricht. Wil Vlaanderen een competitieve en innovatieve kenniseconomie zijn en blijven, dan is het opportuun dat

een groot aandeel van de 18-jarigen hogere studies aanvult. Een hoge werkzaamheidsgraad bij (prille) twintigers is geen beleidsprioriteit, toch niet als de keuze er een is tussen werken of studeren. In termen van employability weegt de initiële en intensieve investering in menselijk kapitaal die uitmondt in een diploma hoger onderwijs wellicht zwaarder dan een iets vroegere start van een loopbaan die vermoedelijk toch ruim 45 jaar zal duren.

Een moeilijker debat is de vraag naar de wenselijkheid van voltijds studeren of het combineren van hogere studies met betaald werk. Voor beide trajecten zijn voor- en nadelen te formuleren. Voltijds studeren geeft de student de kans zich volledig op de studie te concentreren en leidt - in theorie althans - tot een kortere studieduur. Studenten die betaalde arbeid verrichten tijdens het academiejaar doen dan weer werkervaring op en verwerven alvast bepaalde soft skills (bv. werkethiek, communicatie met collega's en supervisors, teamwerk), troeven die tot een vlottere loopbaanstart kunnen leiden (Vansteenkiste, 2017). Als de studentenjob aansluit bij de studies of in elk geval ook inhoudelijk uitdagend is, kan men ook bepaalde 'harde' vaardigheden (bv. kennis van een programmeertaal) verwerven die na de studies in de professionele loopbaan van pas komen. Uiteraard biedt een 'klassieke' studentenjob tijdens de zomermaanden ook de gelegenheid om dit soort skills te verwerven.

In het licht van de geformuleerde kanttekeningen bij de globale werkzaamheidsgraad kunnen we de werkzaamheidsgraad exclusief studenten beschouwen als een zinvolle aanvullende indicator. Voor bepaalde vraagstellingen en specifieke benchmarkoefeningen is deze variant meer aangewezen dan de globale graad. Tot op heden heeft de Vlaamse Regering in haar 2020-doelstellingen steeds de globale werkzaamheidsgraad als uitgangspunt genomen. Het valt te overwegen om bij het opstellen van nieuwe doelstellingen bovenop de globale werkzaamheidsgraad (en andere relevante indicatoren) ook een objectief te formuleren voor de werkzaamheidsgraad exclusief studenten.

Voor meer gedetailleerde werkzaamheidsgraden exclusief studenten kan u terecht in een aparte [cijferreeks](#) en in de interactieve toepassing [Vlaanderen binnen Europa](#).

Gert Theunissen
Sarah Vansteenkiste
Bart Scholiers
Luc Sels
Steunpunt Werk

Bibliografie

OECD. (2016). *Education at a Glance 2016: OECD indicators*. Paris: OECD Publishing.

Vansteenkiste, S. (2017). *Soft skills bij jongeren: cruciaal bij het vinden en behouden van werk* (Werk.Focus 2017 nr.8). Leuven: Steunpunt Werk.

**STEUNPUNT
WERK**

Naamsestraat 61 bus 3551, 3000 Leuven

steunpuntwerk@kuleuven.be | +32 016 32 32 39

www.steunpuntwerk.be | twitter: [@SteunpuntWerk](https://twitter.com/SteunpuntWerk)

Het STEUNPUNT WERK is een universitair kenniscentrum dat arbeidsmarktinformatie verspreidt en het Vlaams arbeidsmarktbeleid ondersteunt.